ז א מיי' פ"ו מהל' טומאת צרעת הל"ה ופ"ו מהל' יבום הלכה י:

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: ויקרא יח יח

2. כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: דברים כה ה

3. כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת מִקֶּרֶב עַמָּם: ויקרא יח כט

תוספות ישנים

למעוטי דרב ודרב אסי. וא"ת למה לי תרי מנייני מחד מנינא ממעטינן כולהו דכיון דתני מנינא לא שייר מידי. וי"ל דאצטריך יתור מנינא למעוטינהו דאי לאו הכי הוה אמינא דשמא מתני' סבירא כוותיה דרב ורב אסי והא דלא תני להו לפי שאינן שוות בצרת צרה כדאמרינן לקמן להכי אצטריך יתור דמתני' לאשמעינן ט"ו דמתני' פוטרות צרותיהן אבל דרב ודרב אסי אינן פוטרות: למעוטי צרת ממאנת לקמן (יב.) דאסורה משום צרת בתו ממאנת והא דאמרינן (לקמן) (יג:) וכולן שמיאנו צרותיהן מותרות התם מיירי במיאנה בבעל דאיגלאי מילתא דלא הוי אשת אחיו אבל הכא איירי במיאנה ביבם. וא"ת מאי ה"ק למעוטי צרת ממאנת דשמואל דקאמר לקמן צרת ממאנת אסורה [...]

למעוטי דרב ודרב אסי לרב ולרב אסי למעוטי מאי אי סבירא להו דהדדי חדא למעוטי צרת ממאנת וחדא למעוטי צרת מחזיר גרושתו ואי לא סבירא להו דהדדי חדא למעוטי דחבריה וחדא למעוטי או צרת ממאנת או צרת מחזיר גרושתו לרב ולרב אסי ליתנינהו לפי שאינה בצרת צרה מנה"מ דת"ר [1] אשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה עליה מה ת"ל לפי שנאמר [2] יבמה יבא עליה שומע אני אפי' באחת מכל עריות האמורות בתורה הכתוב מדבר נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן במקום מצוה אף כאן במקום מצוה ואמר רחמנא לא תקח ואין לי אלא היא צרתה מנין ת"ל לצרור [א] ואין לי אלא צרתה צרת צרתה מניין ת"ל לצרור ולא לצור ואין לי אלא אחות אשה שאר עריות מניין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת אסורה ליבם ואין לי אלא הן צרותיהן מניין אמרת מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם וצרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואסורה ליבם צרתה אסורה מכאן אמרו חכמים חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום עד סוף העולם יכול שאני מרבה אף שש עריות חמורות מאלו שיהו צרותיהם אסורות אמרת מה אחות אשתו מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחים ואסורה ליבם וצרתה אסורה אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ואפשר לינשא לאחים ואסורה ליבם צרתה אסורה יצאו שש עריות חמורות מאלו הואיל דאי אפשר לינשא לאחים צרותיהן מותרות שאין צרה אלא מאח אזהרה שמענו עונש מניין אמר קרא [3] כי כל (איש) אשר יעשה מכל התועבות וגו' טעמא דכתב רחמנא עליה הא לאו הכי ה"א אחות אשה מייבמת מאי טעמא דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה אימר דאמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה גרידא לא תעשה שיש בו כרת מי דחי ותו לא תעשה גרידא מנלן דדחי דכתיב

רש"י

דרב ודרב אסי. דאמר רב צרת סוטה אסורה שאם זינתה אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות ורב אסי אמר צרת אילונית אסורה שאם היה נשוי אילונית ואשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות ותרוייהו בפירקין (דף יא.): צרת ממאנת. הרי שהיה לאחיו יתומה קטנה ואשה אחרת ומת ומיאנה הקטנה ביבם זה היא וצרתה אסורה לו ומתני' אשמעי' דאף ע"ג דאסירא עליה לא מיפטרה מחליצה דהך איסורא מדרבנן היא כדאיתא בפירקין גזירה משום צרת בתו ממאנת: מחזיר גרושתו. אחיו שגירש אחת משתי נשיו ונשאת לאחר ועבר והחזירה לאחר מיתת בעלה ומת בלא בנים שתיהן אסורות א] להתייבם ואשמועינן מיעוטא דמתני' דחליצה בעיא: ליתנינהו. לסוטה ואילונית בהדי הנך דמתני' הואיל ופוטרות צרותיהן: לפי שאינן בצרת צרה. דכל הנך דמתני' איכא למיתני הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני כו' שהרי אינה ערוה אלא לזה אבל לאחיו השני ראויות הן ואם ייבם אפי' את הצרה ולו אשה אחרת ומת ונפלו לפני זה פטורה אף הנכרית מפני שהיא צרת צרתה של בתו אבל בסוטה ואילונית ליכא למיתני הלכה צרתה ונשאת לאחיו השני דהא על כל האחין היא אסורה ושהאיסור בא לה מכח קדושי בעלה הראשון וכולן שוין בהן: מנה"מ. דערוה וצרתה וצרת צרתה לעולם פטורות: עליה מה תלמוד לומר. לכתוב לגלות ערותה בחייה ומשמע נמי שבחיי אשתו נאסרת עליו אחותה ולאחר מיתה מותרת: שומע אני אפי'. נפלה לפניו לייבום אחת מן העריות תתייבם: לצרור. צרות הרבה משמע מדלא כתיב לצור: זדונה כרת. בפרשת עריות (ויקרא יח) כתיב בתר כולהו ונכרתו הנפשות העושות וכל שזדונו כרת שגגתו חטאת כדיליף בפירקין (דף ט.): ט"ו נשים. תו ליכא עריות בכרת חוץ משש עריות של משנתינו שאין בהם צד ייבום לעולם: יכול שאני מרבה כו'. שנשואות לאחרים שיהו צרותיהן אסורות לינשא לזה: שאין צרה אלא מאח. הואיל ופטרה הכתוב מזיקתו הרי היא עליו באיסור אשת אח שיש לה בנים שהיא בכרת דכתיב ד) ערות אשת אחיך אבל בעלמא לא רמי' איסור אשת אח עלה ושריא ליה: עונש מניין. אם ייבם ערוה או צרתה: ה"א אחות אשה מייבמת. מייבם: מאי טעמא. והלא בכרת קאי עלה: דאתי עשה. דייבום: ודחי את לא תעשה. דמקרא ילפינן דאתי עשה ודחי ל"ת כדמפרש ואזיל:

תוספות

למעוטי דרב ודרב אסי. וא"ת לימעט תרוייהו ממנינא דרישא דכיון דתנן ט"ו נשים ליכא למימר סייר וממעטי כולהו מדלא קתני להו כדאמר בפ"ק דקדושין (דף טו:) וכ"ת תנא וסייר והא ארבעה קתני ה) וי"ל דהכא לא מצי למיתנינהו כדמסיק לפי שאינן בצרת צרה וליכא למעוטי מדלא קתני להו אלא מייתורא דמתני' א וטעמא דרב אסי ודפליג עליה אפרש לקמן (א) בע"ה:

לפי שאינן בצרת צרה. וא"ת דמשכחת לה צרת צרה לענין בועל שנשאת לאחיו (ב) ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ב דפוטרת צרתה מן הבועל דלענין בועל נמי טומאה בה כמו לענין בעל ואם הלכה הצרה ונשאת לאחיו השני ג ולו אשה אחרת ומת כשם שהיא פטורה ד) כך צרתה פטורה וי"ל דכיון דלגבי בעל לא משכחת צרת צרה אין לנו להחמיר בטומאה דגבי בועל יותר מטומאה דגבי הבעל ועוד אר"י דדוקא בטומאה דכתיב גבי בעל הוי כעריות דכתיב בלשון לאו לא יוכל בעלה וגו' (דברים כד) אבל בבועל לא כתיב לאו אלא ונסתרה והיא נטמאה (במדב' ה) והא דפריך לקמן (ד' יא:) (ג) נבעלה טומאה כתיבה בה ונסתרה והיא נטמאה דמשמע דמהאי לחודיה דריש טומאה כתיב בה כעריות מצית למימר דלמאי דמשני למיקם עלה בלאו לא סגי בההוא דונסתרה והיא נטמאה:

מה אחות אשה מיוחדת כו'. וא"ת מה לאחות אשה שכן בידו לרבות כדפריך בפ' הבא על יבמתו (לקמן דף נד. וש"נ) ד וי"ל דאהיקש דר' יונה דסוף שמעתין (דף ח.) סמיך: יכול שאני מרבה אף שש עריות חמורות מאלו. המ"ל יכול שאני מרבה אף שלא במקום מצוה ה:

טעמא דכתב רחמנא עליה הא לאו הכי הוה אמינא אחות אשה מייבמת. ותימה לר"י דמנא ליה הא נימא דאי לאו עליה נמי אחות אשה לא מתייבמת דאין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת ואיצטריך עליה למיסר לאשמעינן דבעלמא דחי דכה"ג אמר לקמן טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחי ו וכ"ת דאשומע אני דברייתא קפריך ז דמשמע לישנא דאי לאו עליה ה"א דדחי ח א"כ מאי משני רבא בסוף מסקנא ערוה גופיה לא צריכא קרא דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת ט אלא ע"כ שומע אני לאו דוקא והכי קאמר (ד) אם ת"ל דדחי הא כתיב עליה י ומיהו עיקרא לאו להכי אתא יא וא"ר"י דאי בעלמא אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת לא ה"ל לתנא למדרש עליה לאיסורא ולא יצטרך לגופיה אלא לאשמעינן דבעלמא דחי אלא ה"ל למידרש להיתירא נאמר כאן עליה ונאמר להלן עליה מה להלן באחות אשה אף כאן באחות אשה ואמר רחמנא יבמה יבא עליה דמסתבר טפי למדרש הכי ולאוקמי קרא לגופיה יב אלא ודאי סבר האי תנא עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת ולא צריך קרא להיתירא ולהכי דריש ליה לגופיה לאיסורא ורב אשי דפריך לקמן (דף ח:) ממאי דהאי עליה לאיסורא דילמא להיתירא ארבא דמסיק דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת פריך כמו שפי' ר"י ברבי מאיר אבל כל כמה דס"ד דדחי לא מצי למיפרך הכי ורבא לא הוה ס"ל אלא להיתירא לא מצית אמרת דא"כ לגלות ערותה דחדא היכי משכחת לה כדמשני לקמן אקושיא דרב אשי דעיקר דקדוק הש"ס הוא מכח דלא דריש להיתירא אלא לפי דעתו של מקשה היה פשוט דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת הקשה לו רבא האמת דאינו כן:

לא תעשה שיש בו כרת מי דחי. וא"ת ואמאי לא ילפינן לידחי מעשה דייבום דדחי לא תעשה דכרת דאשת אח וכ"ת דהיינו הא דקאמר לקמן (דף ז:) אלא איצטריך סד"א תיתי אחות אשה במה מצינו מאשת אח דא"כ היכי דחי עלה מי דמי התם חדא איסורא הכא תרי איסורי הא לא מפלגינן בשום מקום וילפינן מכלאים בציצית אפי' תרי איסורי היכי בעי למילף ועוד דלקמן כי בעי למילף מפסח תמיד ומילה לא פרכינן הכי ועוד דשביק הש"ס אשת אח דקאי בה ולא מסיק לה אלא לבסוף ועוד דחדא איסורא מיהא נילף מאשת אח יג אלא על כרחך לקמן לאו בכל דוכתי בעי למילף מאשת אח קאתי אלא דוקא אחות אשה כדמסיק

מסורת הש"ס

א) [לקמן יא. יב.], ב) לקמן יג., ג) שם, ד) [ויקרא יח], ה) [וע' תוס' כתובות נא. ד"ה מחמת ותוס' קדושין טז: ד"ה והא ותוס' סוטה כו. ד"ה תנא ותוס' גיטין ג: ד"ה אין ותוס' ב"ק לה. ד"ה ממשה ועוד שם: ד"ה שלשה ותוס' מנחות יח: ד"ה מניין].

גליון הש"ס

גמ' לפי שאינה בצרת צרה. לקמן ד' יו"ד ע"ב: שם לא תעשה שיש בו כרת מי דחי. עיין תשובת רשב"א חלק יו"ד סי' רצה: רש"י ד"ה צרת ממאנת וכו' כדאית' בפירקין. דף יב ע"ב וע"ש: שם ד"ה מחזיר גרושתו וכו' שתיהן אסורות להתייבם. עי' לקמן דף יא ע"א וצ"ע: תוס' ד"ה לפי כו' כך צרתה פטורה. להדיא איתא בירושלמי ר"פ יו"ד דמסכתין לצרתה מותרת:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה למעוטי וכו' אפרש לקמן. נ"ב בד' ח' ע"א בד"ה תרי איסורי: (ב) ד"ה לפי וכו' שנשאת לאחיו של בועל ולו אשה אחרת וכו' נמי טומאה כתיב בה: (ג) בא"ד והא דפריך לקמן נ"ב בדף י"א וע"ש בתוס' בד"ה צרת סוטה: (ד) ד"ה טעמא וכו' והכי קאמר אפי' אם תמצי לומר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ואין לי אלא צרתה צרת צרתה מנין ת"ל לצרור ולא לצור. תא"מ (וכ"כ בספר הישר לר"ת ובהגהות הרמב"ן דל"ג לה ח"ש רש"י לקמן יג א ד"ה מנה"מ לצרת צרתה פטורה. ומ"ש רש"י כאן לצרור צרות הרבה כו' שגירסא דרב יהודה נקט, דלא כהתוס' לעיל ג סד"ה עד שדקדקו וכו'):

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מחזיר גרושתו וכו' שתיהן אסורות להתייבם. נ"ב עי' חדושי רמב"ן ורשב"א ולקמן דף יא ע"ב ודף יב ע"א וצ"ע ודו"ק:

מוסף תוספות

א. [ו]מחד מניינא לא ממעטו אלא חדא מינייהו דמסתבר טפי למעוטי הילכך צריך על חדא וחדא למעוטי מיתורא דמתניתין. תוס' הרא"ש. ב. כגון שבא ראובן על אשת חנוך ומת חנוך ונשאה שמעון ומת שמעון ונפלה לפני ראובן. ת"י השלם. ג. דשפיר מצי ליבמה שהרי לא נאסרה לו מעולם לשמעון אחיו המת. שם. ד. ושמעינן מינה בת אשתו ובת בתה ובת בנה וחמותו ואם חמותו ואם חמיו דאתיאן ע"י קידושין דידיה אבל אינך מנ"ל. תוס' הרא"ש. ה. הני ט"ו עריות דמתני'. ת"י השלם. אלא משום דשש עריות פסיקא ליה דאי אפשר לינשא לאחים נקט להו, וה"ה לט"ו עריות לפי שאין צרה אלא מאח. רשב"א. ו. אומר הר"ם דלהכי צריכי התוס' להביא ראיה דאם לאו הכי תיקשי אי ילפינן מעליה דבעלמא דחי א"כ מאי איצטריך הלימוד מכלאים או ראשו, להכי אומרים וכי האי גוונא אמרינן לקמן, וכמו שמיושב לקמן ג"כ מיושב כאן. תוס' גורניש, ועי' לקמן ה: תוד"ה טעמא. ז. דאמסקנא דברייתא לא קשיא ליה מידי אלא אשומע אני דברייתא קפריך. תוס' הרא"ש. ח. והיינו דפריך אי לאו עליה היכא משכחת דעשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת. תוס' הרא"ש. ט. הא על כרחך לישנא דברייתא משמע דערוה צריכא קרא דאי לאו דכתיב עליה הו"א דדחי. תוס' הרא"ש. י. ומ"מ לא אשכחנא בשום מקום דדחי. תוס' הרא"ש. יא. הלכך פריך שפיר הכא עליה למה לי, והדרא קושיין לדוכתין. תוס' הרא"ש. יב. ואע"ג דחומרא וקולא לחומרא דרשינן, מסתבר טפי למידרשיה לקולא ולאוקמיה קרא לגופיה מלדרשיה לחומרא ולגופיה לא איצטריך אלא ללמד בעלמא. תוס' הרא"ש. יג. דלקמן (ח.) קאמר רבא אי עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת [...] ולא ילפינן מאשת אח דדחי. תוס' הרא"ש.

מאח. ואי ק"ל מאי אצטריך למימר שאין צרה אלא מאח ולא סגי ליה בהואיל וא"א להנשא לאחין וכו'. דהא ודאי שמעינן מינה דאלו שש עריות חמורות הואיל ולא אפשר להנשא לאחין צרותיהן מותרות. ואפשר לתרץ דאצטריך דאי לא הוה אמר אלא יצאו שש עריות [...]

א) נראה דצ"ל והכי נמי ס"ל לשמואל דלרת ממאנת כו'. ב) צ"ל כדי לאשמעינן דאפילו אלו הט"ו אין אסורות כו'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

דכתיב [1]לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך ואמר רבי אלעזר (א)סמוכים מן התורה מנין שנאמר [2]סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר (ב)ואמר רב ששת אמר ר' אלעזר משום רבי אלעזר בן עזריה (א)מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר [3]לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה [4]כי ישבו אחים יחדיו (ג)ואמר רב יוסף אפילו למאן דלא דריש סמוכים בעלמא במשנה תורה דריש דהא ר' יהודה בעלמא (ד)לא דריש ובמשנה תורה דריש ובעלמא מנלן דלא דריש דתניא (ה)בן עזאי אומר נאמר [5]מכשפה לא תחיה ונאמר [6]כל שוכב עם בהמה מות יומת סמכו ענין לו מה שוכב עם בהמה בסקילה (ב)אף מכשפה בסקילה א"ל ר' יהודה וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא זה לסקילה אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו ולמה יצאו להקיש להם ולומר לך מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה ובמשנה תורה מנלן דדריש דתנן (ו)(ג)נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו ואמר רב גידל אמר רב מ"ט דרבי יהודה דכתיב [7]לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו (ז)כנף שראה אביו לא יגלה וממאי דבאנוסה כתיב מעילויה דקרא דכתיב [8]ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וסמיך ליה לא יקח איש וגו' ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקאמרת השתא דלא סמיך ליה (ח)(דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בנתים) בשומרת יבם הכתוב מדבר (ט)ולעבור עליו בשני לאוין ובמשנה תורה מאי טעמא דדריש איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופני איבעית אימא משום דמוכח דאם כן לכתביה רחמנא גבי עריות ואיבעית אימא משום דמופני דאם כן לכתוב רחמנא לא יקח איש את אשת אביו לא יגלה כנף אביו למה לי ש"מ

לא תלבש שעטנז. וסמיך ליה גדילים תעשה לך ודרשינן סמוכין ושרינן כלאים בציצית. אלמא אתי עשה ודחי לא תעשה: **שאין חוסמין.** אין (א) [סותמין] טענותיה לכופה להתייבם לו אלא כופין אותו וחולץ. חוסמין לישנא דקרא קא נקט דיליף לה מלא תחסום: **וסמיך ליה כו'.** אלמא דרשינן סמוכין וגבי כלאים בציצית נמי דרשינן: **במשנה תורה דריש.** והאי סמוכים דכלאים בציצית במשנה תורה הוא ודרשינן: **סמכו ענין לו.** ענין הפרשה (ב) סמוכה פרשת מכשף אצל שוכב עם בהמה דגבי הדדי כתיבי: **מכשפה לא תחיה.** בספר ואלה שמות: **מה שוכב עם בהמה בסקילה.** דכתיב באשה הנרבעת לבהמה דמיהם בם (ויקרא כ) וכל דמיהם בם בסקילה היא דגמרינן (סנהדרין דף כג.) מאוב וידעוני דכתיב בהו ירגמו אותם דמיהם בם (ויקרא כ): **נוציא זה.** מכשף: **לסקילה.** שהיא מיתה חמורה מכולן: **בכלל מכשפה היו.** שנאמר לא תחיה: **להקיש אליהן.** שזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא: **נושא אדם אנוסת אביו.** שלא נאסרה עליו עולמית אלא אשת אביו כדכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אביך ואשת משמע ע"י אישות דקדושין: **אנוסת בנו.** לאו כלתו היא דאין כלה אלא מקודשת וראויה לחופה (ג): ה"ג **ורבנן אי הוה סמיך ליה כדקאמרת השתא דלא סמיך ליה בשומרת יבם כו'.** לא סמיך ליה דכתיב לא יקח איש את אשת אביו בנתים: **דמוכח.** מוכח למדרשינהו אהדדי סמכינהו: **לכתביה רחמנא.** להאי לא יגלה כנף אביו לגבי עריות אי לטפויי לאוי גבי אשת אב קאתי:
לאפנויי

כדמסיק טעמא הואיל ואישתרי אישתרי ולהכי קאמר תיתי אחות אשה מאשת אח ולא קאמר תיתי מאשת אח כדאמר בכל הני דלקמן תיתי ממילה תיתי מכיבוד אב ואינו מזכיר אחות אשה משום דלמילף בכל דוכתין קאתי [א] ואומר ר"י דמאשת אח לא מצי למילף בעלמא דלידחי עשה לא תעשה שיש בו כרת דשאני אשת אח דמצותו בכך [ב] ואי אפשר בענין אחר לקיים מצות יבום דאל"כ בטלה מצות יבום [ג] אבל מכלאים בציצית ילפי' שפיר בעלמא דאי לא מקיימת מצות תכלת בפשתי' מקיימת בצמר ואפ"ה דחי וכן וגלח את כל שערו דמצורע [ד] מיקיים בשער דהיתר דכל שערו קרינא ביה כמו כל מלאכה לא תעשו דשבת [ה] דלא קאי אלא אמלאכות דלא דחו שבת א"נ כל שערו ממש ובנמרטו פאת ראשו וזקנו וכן כל הני דמייתו מיקיימי בדוכתא אחריתי:

דכתיב לא תלבש שעטנז וסמיך ליה גדילים וכו'. ואיפכא ליכא למימר דבמקום גדילים לא תלבש שעטנז כדאמר בסמוך במקום כי ישבו לא תחסום דא"כ לשתוק קרא מיניה וממילא ידעינן דלא דחי עשה דציצית לאו דכלאים [ו] וגבי יבמה נמי בסמוך ליכא למידרש כי הכא דבלאו קרא ה"א דחוסמין אותה ולא יחלוץ לה על כרחו [ז] הקשה ה"ר יעקב דאורליינ"ש דליחייבו נשים בציצית דאית לן למימר כל שישנו בלא תלבש שעטנז ישנו בגדילים [ח] אף ע"ג דלאו היקש הוא אלא סמוכים דתרי קראי נינהו מ"מ דרשינן הכי בפ"ק דערכין (דף ג:) ובהתכלת (מנחות מג.) דקאמר הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים ומסיק דכהנים איצטריך ליה סד"א הואיל ואישתרי גבייהו כלאים בציצית נמי לא לחייבו קמ"ל נהי דאישתרי בעידן עבודה שלא בעידן עבוד' לא אישתרי דמשמע דאי אישתרי לגמרי הוו מיפטרי בציצית דהוה דרשינן כל שאינו בלא תלבש שעטנז אינו בגדילים כ"ש שיש לנו לדרוש לחומרא ולחייב נשים בציצית וי"ל דהא דנשים פטורות בציצי' היינו משום דיליף לה (קדושין לה.) רב אחא בר יעקב דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות דהוקשה כל התורה לתפילין [ט] והקישא עדיף מסמוכים [י] ולמ"ד דתפילין לאו מ"ע שהזמן גרמא נינהו [יא] אפשר דלדידיה נשים חייבות בציצית מסמוכין דבלא"ה נמי לרבנן דר' (י)ישמעאל בפ' התכלת (מנחות מג. ושם) סבר נשים חייבות בציצית דמחייבי ציצית בלילה והוי שלא הזמן גרמא וקשה הא דדייק בפ' התכלת דרב יהודה סבר דציצית מ"ע שלא הזמן גרמא מדרמי תכלת לפרוזמא דאינשי ביתיה וממאי דלמא אע"ג דסבר דהוי הזמן גרמא מיחייב נשים מסמוכין וי"ל דעדיפא מינה משני ליה התם ומיהו קשה למאן דפטר נשים מציצית ה"ל למיפטרינהו מכלאים [יב] וע"כ נשים חייבות בכלאים דאמר ספ"ק דבילה (דף יד:) כלאים למאי חזו [יג] ושמא איכא שום ריבוי לענין כלאים [יד] (א):

וכי מפני שסמכו ענין לו כו'. וא"ת דלמא הכא הוא דלא דריש סמוכים משום ג"ש דדריש ר' יוסי הגלילי בפ' ד' מיתות (סנהדרין סז. ושם) דמפקא [מסמוכים] דדריש מלא תחיה כל נשמה דבסייף [טו] תדע דלאטו ר"ע דגמר התם דבסקילה מאם בהמה אם איש לא יחיה מי נימא דלא סבר כרבנן דדרשי סמוכים בכל מקום אלא איצטריך ע"כ משום ג"ש דמפקא מסמוכים וי"ל דהכא דייק מלישנא דר' יהודה דקאמר וכי מפני שסמכו משמע דלא דריש סמוכים בעלמא והא דדריש ר' יהודה סמוכים בפ"ב דקידושין (דף נג.) דקתני יכול לא יחלקו בקדשי קדשים אבל יחלקו בקדשים קלים ת"ל איש כאחיו וסמיך ליה אם על תודה וקאמר (ט) התם סיפרא מני ר' יהודה איכא למימר דהתם [טז] וי"ו מוסיף על ענין ראשון דריש דכתיב וזאת תורת זבח השלמים א"נ משום דמוכח דמדלא כתיב בפרשת ויקרא א"נ משום מופנה דאיש כאחיו מיותר דה"ל למיכתב לכל בני אהרן תהיה ותו לא והא דקאמר במשנה תורה דריש (א) ה"ה בעלמא [יז] אלא דבמשנה תורה קים ליה דכולהו מוכח או מופנה ולא חש להביא אלא אחד מהם: **וסמיך ליה לא יקח איש את אשת אביו.** ורבנן לא דרשי משום דלא יקח מפסיק בין פרשת אונס ללא יגלה: **דא"כ לכתביה גבי עריות.** דאע"ג דאיצטריך למיכתביה הכא להיקישא ללא יבא ממזר דמהכא דרשינן ממאי הוה ממזר בין לר"ע בין לרבנן בפרק החולץ (לקמן דף מט.) [יח] התם נמי סמוכין נינהו ודרשינן מטעם דמוכח או מופנה [יט] וא"ת גבי מכשפה נמי לדרוש ר' יהודה דמוכחא מילתא מדלא כתיב כל שוכב עם בהמה גבי עריות וי"ל דלא שייך גבי עריות דאין זנות לבהמה א"נ לא חשיב מוכח כיון שהלמד נכתב במקומו ומיהו לענין מופנה לא איכפת לן בהי מינייהו [כ]:

אם כן לכתוב רחמנא לא יקח איש וגו' לא יגלה כנף אביו למה לי. מדנקט לא יגלה בלא וי"ו משמע דאכוליה קרא בעי למה לי וקשה דלמא מיבעי ליה לשומרת יבם כדדרשי ליה רבנן לקמן [כא] ואית דגרסי ולא יגלה כנף אביו למה לי ומפרש דלאביו קא בעי למה לי דפשיטא ליה דלאביו קאי אבל לא יגלה מצי למימר דדרשי ליה לשומרת יבם כמו רבנן. וריב"ן פי' דשפיר גרס לא יגלה בלא וי"ו ואכוליה קרא קבעי למה לי דמשמע ליה להש"ס דלא מוקי ליה בשומרת יבם של אביו כיון דבלאו הכי איכא איסור יבמה לשוק ואיסור דודתו ולא מוקמינן ליה בלאוי יתירא היכא דאיכא למידרש ובפ' נושאין על האנוסה (לקמן נז.) אמרי' נמי דלרבנן לא איצטריך לשומרת יבם אלא לעבור עליה בג' לאוין:
מכדי

מסורת הש"ס

א) ברכות י. [ע"ש], ב) [מכות כג.], ג) ברכות כא:, ד) [פסחים כח:], ה) סנהדרין סז:, ו) ברכות כא: לקמן נז:, ז) לקמן מט. [נז.], ח) רש"ל מ"ז, ט) [עיין תוספות חגיגה י: ד"ה לעבור], י) [צ"ל שמעון], כ) [ועיין תוס' פסחים מג: ד"ה ס"ד אמינא ותוס' ערכין ג: ד"ה הכי כהנים], ל) [צ"ל סתם].

תורה אור השלם

1. לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ: דברים כב יא-יב
2. סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיָשָׁר: תהלים קיא ח
3. לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ: דברים כה ד
4. כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: דברים כה ה
5. מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה: שמות כב יז
6. כָּל שֹׁכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת: שמות כב יח
7. לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו: דברים כג א
8. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כָּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּהּ לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב כט

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ב מהל' יבום הלכה יד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסה סעיף ד [וברב אלפס פרק ז דכתובות דף קא:]:
ט ב מיי' פי"א מהל' עבודת כוכבים הל' טו סמג לאוין נה (טוש"ע י"ד סימן קעט):
י ג מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הל' יג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שאין חוסמין אין כו'. נ"ב עיין במכות דף כג ריש ע"א ד"ה אין חוסמין אין מגערין בה שלא תאמר אי אפשי בו עכ"ל: (ב) ד"ה סמכו וכו' דסמוכה פרשה: (ג) ד"ה אנוסת בנו וכו' לחופה הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה וסמיך ליה לא יקח איש וכו' ודרשינן סמוכין דבאנוסה משתעי ומפותה כאנוסה דשתיהן אינן בתור' אישות ומסקנא דמילתא דרב גידל בפרק נושאין על האנוסה הס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה וכי מפני שסמכו ענין לו וכו' ה"ה בעלמא אלא דבמשנה תורה וכו'. נ"ב אבל הראב"ן סי' לד דף יד ע"ד בסופו כתב דלדוקא במשנה תורה דריש ולא בכל התורה וטעמא משום דכל התורה מפי הגבורה נאמרה ואין מוקדם ומאוחר אבל משה שסידר משנה תורה פרשה אחר פרשה לא סידר אלא להדרש עכ"ל:

תוספות ישנים

א) ועוד י"ל כיון דאיכא קרא דממעט להו (במדבר טו לח) בני ישראל ולא בנות [ישראל] וש"מ דאין להקשות [להדדי] דלימא כל שישנו בלא תלבש ישנו בגדילים. וכן איפכא משום דלאו בחד זימנא הוו תרווייהו חד הוי הזמן גרמא וחד אין הוי הזמן גרמא ואין להשוותם לא בחיובם ולא בפטורם. ולא דמי להא דאמרינן כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה דבחד זימנא איתנהו ובכלהו [הוי] זמן גרמא: **אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו כו'.** והקשה הר' יעקב מאורליינ"ש אמאי לא אמרינן אוב וידעוני הוה דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל דמכשפה לידון בדבר החדש בסקילה וא"כ אי אתה רשאי להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירוש וא"כ איך קאמר שמלמד על הכלל לומר מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה וי"ל דאין זה נקרא דבר החדש כיון שאינו סותר הכלל שאינו רק מוסיף מיתה חמורה. וכן פי' הקונטרס לקמן גבי אשם מצורע דלא דמי לאשם מצורע דעוקרו ממש מן כלל שאר אשמות להיות כל דמו קרב על גבי המזבח ויצא למתן בהונות שלא תמצא כלל דין זה בשאר אשמות אבל בכאן מיתה היתה לו ויצא לידון לתוספת מיתה. ועי"ל דלא הוי דבר חדש כיון דחנק אינה מפורשת אלא אתא לאשמעינן דלא תיסק אדעתין לומר דהוא בחנק כמו שאר מיתה סתם האמורה בתורה אלא אתא אוב וידעוני לגלויי דהויא בסקילה:

מוסף רש"י

סמוכים לעד לעולם. בדברי תורה כתיב נאמנים כל פקודיו סמוכים לעד, סמיכת כל פקודיו עשויים באמת וישר ולצורך ולא דבר רק (ברכות י.). **שאין חוסמין אותה.** אין מגערין בה שלא תאמר אי אפשי בו (מכות כג.). **מכשפה לא תחיה.** ולא פירש באיזו מיתה תמות, ונאמר אצלו כל שוכב עם בהמה מות יומת (ברכות כא:). **סמכו ענין לו.** סמכתו פרשת מכשפה לא תחיה לשוכב עם בהמה (שם) סמך ענין המכשף לשוכב עם בהמה. ענין, פרשה (סנהדרין סז:). **מה שוכב עם בהמה בסקילה.** הא ילפינן לה מדמיהם בם דכתיב בם בפרשת קדושים תהיו, וגמרינן לה מאוב וידעוני דכתיב בהו באבן ירגמו אותם דמיהם בם (שם) או: כדאמרינן לה בסנהדרין בפרק ד' מיתות (נד:) בגזרה שוה דתהרגו דהכא מכי הרוג תהרגנו דמסית, אף מכשף בסקילה (ברכות שם). **א"ל ר' יהודה.** לא דריש סמוכין, וכי מפני שסמכו ענין לו. לשוכב עם בהמה, **נוציא זה.** המכשף, **לסקילה.** שהיא חמורה מכל מיתות שבתורה (ברכות שם) או: נוציא את זה מדין מיתות קלות לסקילה החמורה מכולן (סנהדרין שם). **אלא.** מקרא מפורש יש לו במקום אחר שהוא בסקילה (ברכות שם) מכלל ופרט את למד בסקילה (סנהדרין שם). **אוב וידעוני בכלל מכשפים היו.** בכלל לא תחיה דכל המכשפים היו, **ולמה יצאו.** בפני עצמן כשהפרישן לסקילה, כדכתיב באבן ירגמו אותם דמיהם בם, **להקיש להם.** את כל הכלל, שזו מדה בתורה שכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא (ברכות שם וכעי"ז סנהדרין שם). **בשומרת יבם הכתוב מדבר.** שומרת יבם של אביו דאויה לאביו, והרי כבר הוזהר עליה משום ערות אחי אביך, אלא לעבור על זו בשני לאוין (דברים כג א).

מוסף תוספות

א. אבל לקמן לא אתי למילף מאשת אח אלא אחות אשה דוקא. תוס' הרא"ש. ב. ועיקר מצות יבום לא נאמרה אלא במקום אשת אח. תוס' הרא"ש. ג. אבל בעלמא אי לא מקיים עשה במקום לא תעשה, בדוכתא אחריתי מיהא מתקיים, כגון אחות אשה אי לא מתקיים בה מצות יבום מתקיים באחריניתא, תוס' הרא"ש. ד. דאי לא מקיים בשער דאיסור דאיהו צדעים. תוס' הרא"ש. ה. ואיכא מילי טובא דדחו שבת דכל מלאכה לאו אהנהו דדחו שבת קאמר. תוס' הרא"ש. ו. דהא לא תעשה חמור. רשב"א. ז. דכיון דאמר רחמנא יבם אין שומעין לה. רמב"ן. דלעולם דרשא אתיא למאי דאיצטריך לן ולאפוקי מסברא דילן דאי לא לישתוק, והכא מסברא לא דחי עשה דציצית ל"ת דכלאים ולקמן מסברא חוסמים ליבמה כדי לקיים מצות יבום ואחרי כן אם תרצה להיות מורדת תהא כאותן שכופים אותם להוציא כיון שהוא רוצה לקיים מצות יבום. ריטב"א. ח. כדדרשינן בריש פ' אלו עוברין (פסחים מג:) דנשים חייבות באכילת מצה משום דכתיב לא תאכל חמץ וכל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ובסוף פ"ק דקידושין (לה:) נמי דרשינן לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה. תוס' הרא"ש. ט. מה תפילין מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות אף כל מ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות. תוס' הרא"ש. י. אבל ההיא דפסחים נמי היקישא הוא. תוס' הרא"ש. דכתיב בחד קרא. שיטה מקובצת ערכין ג: יא. והיינו טעמא דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות דדוקא במצה והקהל כתב רחמנא לומר דחייבות אבל כל מ"ע שהזמן גרמא בעלמא נשים פטורות דכיון דאין מלמדין (שני כתובים הבאים כאחד) הוו כמו מיעוטא, דוקא הני חייבות אבל אחרינא לא. קידושין לה. תוד"ה אלא. יב. דנימא כל שישנו בגדילים ישנו בלא תלבש והני נשי שאינן בגדילים אינן בלא תלבש. מ"י השלם. יג. גבי משלחין בגדים בין תפורין בין שאינן תפורין ופריך כלאים למאי חזו לימא מתני' כמ"ד נשים פטורות מן הציצית וחזו לנשים. שבועות כ: תוד"ה כל. יד. וי"ל השוה הכתוב אשה לאיש, (עיין קידושין לה.). ערכין ג: תוד"ה הכי. טו. אע"ג דר' יהודה לא קבל לה לאותה גזירה שוה מדקאמר הכא דמכשפה בסקילה איכא למימר שקיבל התיבות לדרוש מהן גזירה שוה אבל לא קיבל להיכן ניתנו לדרוש, הלכך אי לאו הך דרשא דדריש ר' יהודה הכא מאוב וידעוני הוה דריש הכא גזירה שוה דלא תחיה ולא הוה דריש סמוכים. תוס' הרא"ש. טז. לאו סמוכים ממש דריש אלא. קידושין נג. תוד"ה וסמיך. יז. אי הוה מופנה או מוכח. תוס' הרא"ש. יח. וא"ת והא מפסיק קרא דלא יבא פצוע דכא בינתיים וי"ל דכיון דלאו בני בנים נינהו ולא שייך מינייהו ממזר לא חשיב הפסק. לקמן מט. תוד"ה וכתיב. יט. דמאי אולמיה דהאי מהאי תרווייהו סמוכים נינהו ודרשינן להו מטעם זה דמוכח או מופנה. תוס' הרא"ש. כ. ומופנה נמי לא הוי דהא מיצרך צריך כדאיתא בפ' ד' מיתות (סנהדרין נד:) אם אינו ענין לשוכב תנהו ענין לנשכב ואפקיה רחמנא לשוכב בלשון נשכב מה שוכב ענש והזהיר אף נשכב ענש והזהיר. רשב"א. כא. מדסמכה לנשואין ניחא לאוקומה בשומרת יבם דאיכא מיהא זיקת נשואין, ואע"פ שכבר הוזהר עליה מערות אחי אביך ומלאו של יבמה לשוק הוכפלה וחזרה והוכפלה לעבור עליה בשלשה לאוין. מאירי.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

יא א ב מיי' פ"י מהל' כלאים הל' יב ועי' כ"מ סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' שא סעי' א:
יב ג מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ג:
יג ד מיי' פ"י מהל' כלאים ה"א סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' רלח סעי' א:
יד ה מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ה סמג עשין כו טוש"ע א"ח סימן ט סעי' ב:
טו ו מיי' שם (ופ"י מהל' כלאים) סמג עשין כו טוש"ע שם סעיף ג:

ש"מ לאפנויי וגבי ציצית נמי איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופנה איבעית אימא משום דמוכח דא"כ לכתביה רחמנא גבי פרשת ציצית למאי הלכתא כתביה הכא ואיבעית אימא משום דמופנה מכדי כתב [1]ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך [2]לא תלבש שעטנז ל"ל ש"מ לאפנויי הני מצרך צריכי דאי כתב רחמנא לא יעלה עליך הוה אמינא כל דרך העלאה אסר רחמנא ואפילו מוכרי כסות כתב רחמנא לא תלבש שעטנז [א]דומיא דלבישה דאית ביה הנאה ואי כתב רחמנא לא תלבש ה"א דוקא לבישה דנפיש הנייתה אבל העלאה לא [ב]כתב רחמנא לא יעלה עליך א"כ לכתוב רחמנא לא תלבש שעטנז צמר ופשתים למה לי מכדי כתב ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך (א)ותנא דבי רבי ישמעאל הואיל ונאמרו בתורה סתם בגדים ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים [ג]אף כל צמר ופשתים צמר ופשתים דכתב רחמנא ל"ל ש"מ לאפנויי ואכתי איצטריך סד"א העלאה היא דלא נפיש הנאתה אבל לבישה דנפיש הנייתה כל תרי מיני אסר רחמנא [ד]כתב רחמנא צמר ופשתים א"כ לשתוק קרא מיניה ותיתי שעטנז שעטנז מהעלאה ותנא דבי ר' ישמעאל טעמא דכתב רחמנא צמר ופשתים הא לאו הכי כלאים בציצית ה"א דאסר רחמנא והכתיב [3]ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם ותנא דבי רבי ישמעאל כל בגדים צמר ופשתים הם ואמר רחמנא עביד ליה תכלת ותכלת עמרא הוא וממאי דתכלת עמרא הוא מדשש כיתנא תכלת עמרא הוא איצטריך סד"א כדרבא [ג)]דרבא רמי כתיב הכנף מין כנף וכתיב צמר ופשתים הא כיצד [ה]צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן [ו]שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא איצטריך סד"א כי דיוקא דרבא הכנף מין כנף וה"ק רחמנא עביד ליה צמר לצמר ופשתים לפשתים וכי עבידת צמר לצמר צבעיה אבל צמר לפשתים ופשתים לצמר לא כתב רחמנא צמר ופשתים דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר
תינח

מכדי כתיב ובגד כלאים וגו'. ההוא קרא דגדילים לא מצית לאייתורי ולמימר מכדי כתיב פרשת ציצית למאי הילכתא כתביה[א] דכולה איצטריך כדדרשינן לקמן (דף ה:) גדילים ארבעה ודרשינן נמי על ד' כנפות ולא על ג' וה' כסותך ולא של אחרים אשר תכסה בה [ה)]פרט לכסות סומא ולמעט שאין מכסה רובו: **אבל** לבישה כל תרי מיני אסר רחמנא. וא"ת אפילו חד מינא ה"א דאסור ובלבד שיהא שוע טווי ונוז וי"ל דשעטנז משמע נמי תערובות: **אם** כן לשתוק קרא מיניה ותיתי שעטנז שעטנז מהעלא'. וא"ת בפ' במה מדליקין (שבת כו: ושם) קאמר רב פפא אף כל צמר ופשתים דקאמר רבי ישמעאל לאיתויי כלאים וקאמר התם דהא דרב פפא בדותא היא דכלאים צמר ופשתים בהדיא כתב בהו ומאי קושיא והא איצטריך אף כל לאפנויי צמר ופשתים כדקאמר הכא וי"ל דבמסקנא דנפקא לן הפנאה לרבנן משעטנז לר' ישמעאל נמי תיפוק מהתם ותו לא איצטריך אף כל לאפנויי צמר ופשתים דכלאים[ב]: **ותנא** דבי ר' ישמעאל וכו'. וא"ת בלא תנא דבי ר' ישמעאל נמי יוכל לדקדק דבגדים משמע כל בגדים דלכולהו אמר רחמנא עביד להו תכלת אלמא בבגדי פשתן נמי שרי תכלת וכ"ת דה"א דלאו אכולהו אמר רחמנא דליעבד תכלת השתא נמי נימא דלצמר דוקא אמר רחמנא דליעבד תכלת ולא אפשתים וי"ל דודאי אי לאו תנא דבי רבי ישמעאל ה"א (א) דשאר מיני אמר רחמנא דליעבד תכלת ולא אפשתים אבל לתנא דבי רבי ישמעאל דכל בגדים צמר ופשתים משמע דאתרוייהו קאי דאפי' נימא בעלמא דבגד הוי או צמר או פשתים הכא בגדיהם כתב דמשמע תרי: **ואמר** רחמנא עביד להו תכלת. וא"ת והיכי משמע מהכא דשרי כלאים בציצית נימא דעביד להו תכלת בלא שוע טווי ונוז וי"ל דחוטי ציצית בעינן שיהא שוע טווי ונוז דדריש בספרי פתיל תכלת טווי ושזור[ג] וה"ה שוע דבעינן ויליף התם לבן מתכלת[ד] וסתם בגדים שלהן היו נמי שוע טווי וגם נוזין פירוש שזורים כמו שפי' ר"ת לקמן (ד' ה: ד"ה עד) נוז שזורי היינו שזורים בסוף הטלית מקום הנחת ציצית כדאמרינן בריש המוצא תפילין (עירובין צו:) ודלמא אדעתא דשיפתא דגלימא עייפינהו[ה] אבל קשיא דאכתי נימא דאמר רחמנא לעביד להו תכלת בלא קשירה דלא הוי כלאים דתוכף תכיפה אחת אין חיבור[ו] ובמנחות (דף לט.) דקדק דקשר עליון דאורייתא מדשרי רחמנא כלאים בציצית[ז] ושמעתי בשם ר"י קלנו' דע"כ אמר רחמנא ליעביד להו תכלת בענין דהוי כלאים דאי דוקא בלא כלאים א"כ לישתוק קרא מיחדו ומדאמר רחמנא עביד להו תכלת ידעי דתוכף תכיפה אחת אינו חיבור אלא ודאי בענין דהוי כלאים אמר רחמנא ליעביד תכלת ולא שמעינן להו מהכא מידי אי תוכף תכיפה אחת חיבור אי לא להכי איצטריך יחדו א): **ותכלת** עמרא הוא. לא היה צריך לכך דבין הוא כיתנא ובין הוא עמרא יכול לדקדק דכלאים בציצית שרי דאמר רחמנא לבגדיהם דהוו צמר ופשתים ליעביד תכלת שהוא או כיתנא או עמרא[ח] שאין בבגדי כהונה אלא צמר ופשתים מדכתב בהו בגדיהם אלא האמת אומר: **מדשש** כיתנא תכלת עמרא. וליכא למימר דתכלת נמי כיתנא אלא צבוע הוא תכלת וארגמן ותולעת שני עמרא דסברא הוא דכל הצבועים מין אחד הוא מדלא חילק בהן אלא בצבע: **סלקא** דעתך אמינא כדרבא. לאו דוקא דרבא איירי בתר דכתיב צמר ופשתים והשתא איירי אי לא כתב צמר ופשתים אלא כלומר כדיוקא דרבא וה"ק קרא ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לבגדיהם שהם צמר ופשתים עביד ציצית אבל תכלת דבתר הכי לא קאי אבגדים אלא אהכנף מין כנף והמקשה דפריך והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא וסבור דכרבא ממש קאמר היה יכול להקשות והא רבא לבתר דכתיב צמר ופשתים קאמר: **והא** תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא. דליכא למימר דמהכנף מרבה שאר בגדים כדאשכחן בפ' במה מדליקין (שבת כז. ושם) דמרבה שאר בגדים גבי שרצים מאו בגד °דהכנף לאו ריבויא הוא[ט]: **ואפילו** צמר לפשתים ופשתים לצמר. משמע הכא דתנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא וקשה דבפ' במה מדליקין (ג"ז שם) קאמר הש"ס הדר ביה רבא מההיא וסבר דאף כל לאתויי שרצים וסבר שפיר כתנא דבי ר' ישמעאל וצ"ל דסוגיא דהכא כר"נ בר יצחק דהתם דקאמר אף כל לאיתויי ציצית א"כ הוי דלא כרבא[י]: **דאפילו** צמר לפשתן ופשתן לצמר כו'. נראה דאפילו שני חוטין לבן של צמר שרי בפשתים כדאמר במנחות אף על גב דאפשר במינו כדקאמר התם מגו דתכלת פטרה לבן נמי פוטר[יא] ולבן של
צמר פטר לפשתים ואע"ג דהוי כלאים כמו כן פטר פשתים לצמר: (אלא לרבנן מנא להו.) [אית דגרסי אלא כי אצטריך קרא לכדרבא כלומר לעולם כדקאמרת דלצמר ופשתים]

לאפנויי. לאנוסתו של אביו דיליף מסמוכים דלעיל: **לא תלבש שעטנז למה לי שמע מינה לאפנויי.** ולמדרש סמוכים: **ואפי' מוכרי כסות.** שאין מתכוונים להנאת חימום: **צמר ופשתים למה לי.** אי לאשמועינן דכלאים צמר ופשתים הוא דקאסר לא צריך דמכדי בכלאים כתיב בגד ותנא דבי ר' ישמעאל כו': **באחד מהם.** גבי נגעים בבגד צמר או בבגד פשתים (ויקרא יג): **ואכתי איצטריך.** למכתב צמר ופשתים הכא גבי לבישה ואע"ג דכתיב בגד בהעלאה דמשמע צמר ופשתים דס"ד כו': **ותנא דבי רבי ישמעאל.** דילפינן אליביה כלאים בציצית מדאייתר צמר ופשתים למיסמכיה לגדילים תעשה לך[ג]: **טעמא דכתב רחמנא כו' כל בגדים צמר ופשתים הם.** והאי בגדיהם דציצית משמע בין של צמר בין של פשתים ואמר רחמנא עביד תכלת נמי לפשתים: **ותכלת עמרא.** מדשש כיתנא דכתי' (שמות לט) מכנסי בד שש משזר ובד היינו פשתים כדמפרש בבא לו כ"ג במסכת יומא (דף עא:) בד דבר העולה בד בבד תכלת עמרא וכן שאר צבעים האמורים בבגדי כהונה ארגמן ותולעת שני[ד] שאין בגדי כהונה אלא מצמר ופשתים דכתיב בספר יחזקאל (מד) ביוה"כ בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר ש"מ שעבודות החיצונות יש בהם צמר עם פשתן ולא מין אחר ומדמפרש קרא שש באחד מן המינין שמע מינה שאר המינין צמר היו: **סד"א כדרבא.** אי לא כתב רחמנא צמר ופשתים הוה דרשי' הכנף מין כנף כרבא למימר דלבגד פשתים עשה פשתן ולצמר עשה צמר ולצבעיה תכלת אבל כלאים לא קמ"ל דרשא דסמוכין דאפילו כלאים והכי הוי מסקנא דמילתא אלא דקא מפרש ואזיל מילתי' דרבא: **כתיב הכנף.** עשה ציצית ממין הכנף ואם טלית של משי עשה ציצית של משי וכתיב צמר ופשתים גדילים תעשה לך דמשמע עשה ציצית מצמר ופשתים: **והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא.** דדריש הכנף מין כנף דהא לתנא דבי רבי ישמעאל טלית של שאר מינין אינה חייבת בציצית דהא בגד כתיב ותנא דבי רבי ישמעאל קאמר כל בגד צמר ופשתים: **איצטריך.** צמר ופשתים אע"ג דלא דריש תנא דבי ר' ישמעאל מין כנף לשאר מינין: **סד"א.** לגבי טלית של צמר ופשתים דריש כי דיוקא דרבא דדריש ציצית מין כנף: **והכי אמר רחמנא כו'.** קמ"ל דרשא דסמוכין למישרי כלאים בציצית:
תינח

א) שבת דף כו: מנחות ד' לט:, ב) שבת דף כז. נזיר דף נח. מנחות ד' לט:, ג) [דברים כב], ד) [שמות כח], ה) [נ"ל לרבות וע' במנחות מג.]

תורה אור השלם

1. אֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמֹרוּ בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ: ויקרא יט יט
2. לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: דברים כב יא
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת: במדבר טו לח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והא תנא דבי ר"י כו' דהכנף לאו ריבויא הוא. עיין יומא דף עא ע"ב תד"ה ולאמא עמרא:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ותנא וכו' ה"א דאשאר מיני אמר רחמנא:

מוסף רש"י

הואיל ונאמרו בתורה סתם בגדים. כגון בטומאת שרצים וטומאת מת, דכתיב בטומאת שרצים או בגד או עור, וממת ובכל בגד וכל כלי עור, וכן בשכבת זרע וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וגו' וכלאים על כנפי בגדיהם (שבת כו:). **ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים.** בטומאת נגעים כלל תחלה ואח"כ פרט, והבגד כי יהיה בו נגע צרעת כלל, בבגד צמר כו' פרט, אף כל בגדים הסתומים ילפינן במה מצינו דהוא הדין בנין אב דאינו אלא צמר ופשתים (שם). **כתיב הכנף.** דהאי כנף קרא יתירא הוא, דהא כתיב על כנפי בגדיהם, והוה ליה למכתב ונתנו על ציצית פתיל תכלת (שבת כז.). **מין כנף.** מין טלית יהא הציצית, דהכי משמע ציצית של כנף תהא, ואם של משי הוא, ציצית של משי פוטר בה (שם). **וכתיב צמר ופשתים.** גדילים תעשה לך, דמשמע נמי מהן תעשה (שם).

תוספות ישנים

ואפילו מוכרי כסות כו'. פירש הקונטרס שאין מתכוונים וקשה לר"י יהודה קיימינן והיינו קאמר דבר שאין מתכוין אסור (שבת מו:), על כן צריך לומר דהא אפילו מוכרי כסות בלא שום הנאה [כלל אלא מלעבער] ויש דלא גרים ליה: ואי כתב רחמנא לא תלבש. לכך דאיצטריכא דלא יעלה אין המקשה צריך כלל לא להפנאה דאמרי' לעיל היינו קרא דלא תלבש דמיניה דרש' סמוכין אבל מקרא דלא יעלה לא איירי מידי דהא לית ליה מיניה סמוכין דלא אלא משום שפי' צריכותא דלא תלבש מפרש ואזיל למאי אצטריך לא יעלה: ומדשש כיתנא תכלת עמרא. פי' דכתיב ומכנסי בד שש משזר אותו דבר בד בבד הוי אומר זה כיתנא: תכלת עמרא א) [illegible]

מוסף תוספות

א. והייתי מרויח דלא היה קשה ורבנן מנא להו (לקמן ה.). תוס' גורניש. ב. וי"ל דהיינו עד דלא ידע דשעטנז לאפנויי אבל במסקנא דאמר לרבנן שעטנז לאפנויי הכי נמי לתנא דבי רבי ישמעאל וצמר ופשתים לגופייהו אתו הלכך לא צריך אף כל לאתויי כלאים. שנמ. תוד"ה אלא [ועי' מהרש"א]. ג. בעלמא יליף ליה תכלת בציצית מתכלת דבגדי כהונה דבעינן שזורים. מנחות לט. תוד"ה קשר. ד. ר"י דלהכי צריכי התוס' לומר דיליף מתכלת דאי לא יליף לבן מתכלת אז לא היה קשה קושיה שמקשה הספר (הגמ') טעמא דכתב רחמנא צמר ופשתים, תאמר [ד]להכי איצטריך צמר ופשתים ולבן של לאשמועינן דלבן נמי פוטר בכלאים, ולהכי אומרים התוס' דיליף לבן מתכלת דפוטר ומעתה לא איצטריך צמר ופשתים. תוס' גורניש. ה. דנהי דאינו רגילות שיהיו החוטין שזורין מ"מ בשיפולי הטלית יש שפה שהוא שזור. ר"פ. ו. [ו]היאך בעי תלמודא להוכיח דכלאים בציצית שרו אי לאו צמר ופשתים. תוס' הרא"ש. ז. דאי ס"ד מדרבנן מאי איצטריך למישרי סדין בציצית פשיטא תכיפה אחת אינו חיבור אלא ש"מ דאורייתא, אלמא אי לאו הנאה לא בעי קשירה, א"כ מהיכא ידעינן דאישתראי כלאים בציצית. תוס' הרא"ש. ח. וכיתנא לצמר כלאים הם. ט. אלא הכנף מין כנף פירוש בעלמא הוא על בגדיהם, ואם לפרש ולומר דבגדיהם בכל בגדים איירי הרא"ש. י. דאיהו מחייב שאר מינים בציצית. שנמ. כ. תוד"ה הדר. יא. אע"ג דכלאים נינהו. מנחות לט:. תוד"ה לבן.

א) נראה דצ"ל דאין להקשות דשמא הוא מין אחר דהא דכתיב כו'. ב) נראה דצ"ל לצמר ופשתים הם ועל שם הצבעים יקראו כן. ג) צ"ל לא קשה ליה דהא לאוקמא לכדרבא.

תו לא מקיימי דבי ר"י דאמר כל בגדים צמר ופשתים הם, אדרבה ניליף מהכא דאיירי בכל בגדים. תוס'

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מסורת הש"ס

א) נזיר מא. ע"ש ודף נז:, ב) שם נח., ג) [לקמן קיד: קדושין כט: לה: לו. סנהדרין נא. מכות כ. תמורה ד:], ד) נזיר מא. ע"ש נח., ה) גירסת רש"ל נזיר מצורע, ו) [ויקרא יח], ז) בס"א ל"ג [ועי' רש"ש], ח) [במדבר ו], ט) [צ"ל דאפשר במינו דהא כו'], י) לפנינו איתא ר' יוחנן.

תינח לתנא דבי ר' ישמעאל לרבנן מנא להו נפקא להו מראשו [א]דתניא [1]ראשו מה תלמוד לומר לפי שנאמר [2]לא תקיפו (את) פאת ראשכם שומע אני אף מצורע כן תלמוד לומר ראשו וקא סבר האי תנא [א]הקפת כל הראש שמה הקפה איכא למיפרך מה ללאו דהקפה שכן לאו שאין שוה בכל אלא אתיא מזקנו [ב]דתניא [1]זקנו מה תלמוד לומר לפי שנאמר [3]ופאת זקנם לא יגלחו שומע אני אף כהן מצורע כן ת"ל זקנו ואם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל תנהו ענין ללאו השוה בכל ואכתי איצטריך סד"א שאני כהנים [ג]הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות אפילו לאו שאין שוה בכל לא דחי קמ"ל דדחי אלא אתיא מראשו דהך תנא [ד]דתניא ראשו מה ת"ל לפי שנאמר [4]תער לא יעבור על ראשו שומע אני אף [ה]מצורע ונזיר כן ת"ל ראשו איכא למיפרך מה לנזיר מצורע [ו]שכן ישנו בשאלה דאי לא תימא הכי הא דקיימא לן [ב]דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה ליגמר מנזיר אלא מנזיר מ"ט לא גמרינן דאיכא למיפרך שכן ישנו בשאלה ה"נ איכא למיפרך שכן ישנו בשאלה אלא לעולם מקרא

רש"י

תינח לתנא דבי רבי ישמעאל. דאייתור ליה צמר ופשתים אלא לרבנן דלית להו כל בגדים צמר ופשתים והא צמר ופשתים לא מייתר מנא להו דאתי עשה ודוחה לא תעשה: **ראשו מה ת"ל.** במצורע כתיב יגלח את כל שערו הרי ראשו בכלל למה לי דכתיב ראשו: **וקסבר האי תנא.** דאיצטריך ליה ראשו לדחות לאו דלא תקיפו דהקפת כל הראש שמה הקפה ולא אמרינן פאת כתב רחמנא הלכך אי לאו דרבי קרא ה"א לא ליקוף. אלמא אשמעינן קרא דאתי עשה ודחי לא תעשה ומהכא נפקא. הלכך איצטריך עליה[ו] למיסר ערוה לייבום דלא תימא אתי עשה דייבום ודחי לאו דאחות אשה: **שאין שוה בכל.** דנשים אינן בלאו דהקפה בפ"ק דקידושין (דף לה:). תאמר בלאו דאחות אשה שכשם שהוא מוזהר עליה כך היא מוזהרת עליו דכתיב הנפשות העושות (ויקרא יח) שניהם במשמע: **ופאת זקנם.** בכהנים כתיב: **תלמוד לומר זקנו.** לרבות זקן כהן מצורע דאתי עשה ודחי לא תעשה [ז](ואע"ג דהאי נמי לאו שאין שוה בכל ילפינן מיניה דכל לא תעשה נמי דחי דאם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל דאתי עשה ודחי ליה דהא נפקא לן מראשו תנהו ענין כו'): **ואכתי איצטריך.** לגופיה לאשמועינן דלאו דפאת זקן כהנים מידחי דלא נפקא לן מראשו ואע"ג דאין שוה בכל הוא דסד"א שאני לאוי דכהנים דחמירי שריבה בהן הכתוב מצות רבות אכתי לאו השוה בכל מנלן דדחי: **ראשו מה ת"ל.** בראשו דמצורע נמי קאי: **ת"ל ראשו.** אלמא אתי עשה ודחי ל"ת. ואע"ג דלאו שאינו שוה בכל הוא אם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל דהא נפקא לן מזקנו דאידך תנא תנהו ענין ללאו השוה בכל: **מנזיר.** בנזיר עשה ולא תעשה איכא תער לא יעבור על ראשו קדוש יהיה גדל פרע[ח]: **שכן ישנו בשאלה.** לשאול לחכם ויתיר לו הלכך אתי עשה ודחי ליה:

תוספות

של פשתים נמי פוטר הצמר על [(א)] מגו דמגו דלבן של צמר פוטר בפשתים לבן של פשתים נמי פוטר בצמר [א] ודוקא במקום תכלת אבל במקום שאין תכלת אסור כיון [ט)] דלא כשר במינו [ב] דהא במנחות (דף מ.) אסר סדין בציצית משום קלא אילן ופריך ולא יהא אלא לבן ומשני משום דאפשר במינן כדר"ל:

לרבנן מנא להו. הוה מצי למימר דלא סברי כר' יהודה ולא בעי שיהא מוכח או מופנה [ג] אלא ניחא ליה לשנויי אפילו אי סברי כר' יהודה [ד]וא"ת ומאן [(ב)] ניהו דפליג עליה דתנא דבי רבי ישמעאל ר' שמעון בן אלעזר והא רשב"א ואידך תנא דבי רבי ישמעאל דפ' במה מדליקין (שבת כז.) מודו דבלא ריבוי הוו סתם בגדים צמר ופשתים ואר"י דהיינו ההיא ברייתא דפ' התכלת (מנחות לט:) דאמר רב נחמן התם השיראין פטורה מן הציצית איתיביה רבא לרב נחמן השיראין והכלך והסריקין כולן חייבין בציצית ומשני מדרבנן אבל רבא דפריך התם לרב נחמן לטעמא דמחייב מדאורייתא [ה] וסבר לה כי ההיא ברייתא ולית ליה שינוייא דרב נחמן דמשני התם מדרבנן:

מה ללאו דהקפה שכן אינו שוה בכל. בפ' שני נזירין (נזיר נח. ושם) מפרש דהאי תנא דמוקי ראשו לנזיר סבר דהקפת כל הראש לא שמה הקפה [ו] ולהכי לא מצי לאוקמי כשאינו נזיר והך תנא דמוקי ראשו ללאו גרידא סבר דשמה הקפה [ז] ואיבעית אימא דלכולי עלמא שמיה הקפה ותנא מוקי לה לנזיר דהוי לא תעשה ועשה משום דללאו גרידא לא איצטריך לאשמועינן דדחי דמגדילים נפקא והאי תנא דמוקי לה לראשו גרידא סבר דמגדילים לא ילפינן משום דאיצטריך לכדרבא לאשמועינן דלמר ופשתים פוטרים בשאר מינים ולאו לדחות לאו דכלאים קאתי ומראשו מסייע להאי תנא דעשה דחי לא תעשה בעלמא וקשה היכי יליף מראשו דאיכא למיפרך כדפרכינן הכא שכן לאו שאין שוה בכל וע"כ פירכא גמורה היא דאם לא כן נילף מזקנו דלידחי לא תעשה ועשה [ח] וי"ל דסוגיא דנזיר סברה דאפילו לא כתיב ראשו הוה מוקמינן זקנו בכהן דזקנו משמע בין כהן בין ישראל אע"ג דראשו לא משמע בין נזיר ובין שאינו נזיר משום דקרא איירי בסתם בני אדם שאינן נזירים [ט] ולהכי כיון דכתיב זקנו דדחי לא תעשה ועשה תו לא איצטריך ראשו ללאו שאין שוה בכל [י] ואם אינו ענין ללאו שאין שוה בכל תנהו לענין שהוא שוה בכל אבל סוגיא דשמעתין סברה דזקנו לא הוה מוקמינן בכהנים אי לאו דכתיב ראשו ואיצטריך ראשו לגלויי אזקנו דאיירי בכהנים ודחי לא תעשה ועשה ולא מצי למילף מראשו מידי א"נ סוגיא דהכא סברה דאיצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה אבל ההיא דשני נזירים (נזיר נז:) סוברת דמסברא ידעינן דשמה הקפה: **זקנו** מה תלמוד לומר. וא"ת והא איצטריך ראשו וזקנו לכלל ופרט וכלל כדאמרי' בסוטה בפ' היה מביא (דף טז.) מה הפרט מפורש מקום כינוס שער כו' ויש לומר דההיא מילתא מצי למידרש מגבות עיניו:

ואכתי איצטריך סד"א שאני כהנים כו'. הוה מצי למימר דאיצטריך זקנו למידחי עשה ולא תעשה [יא]דמראשו לא שמעינן אלא לאו גרידא ומהכא לא מצי למילף בעלמא דליתי עשה ולידחי לא תעשה ועשה דשאני הכא דהוי לאו ועשה שאין שוה בכל כדאמרינן בפרק שני נזירים (נזיר דף נח:) וא"ת ונלמוד מהכא דלידחי לאו ועשה שאין שוה בכל וא"כ מאי פריך בפרק אלו מציאות (ב"מ ל. ושם) גבי והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כגון והיא בבית הקברות פשיטא דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה [א] והא לאו ועשה שאין שוה בכל [יב] ואר"י דהתם עיקר פירכא סמיך [(ג)] אמי דחינן איסורא מקמי ממונא [יג] ועוד קשיא דקאמר התם בסוף פירקין (דף לב.) יכול אמר לו אביו היטמא או אל תחזיר אבדה יכול ישמע לו ת"ל כו' ופריך תיפוק ליה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה ומאי פריך והא לאו ועשה דטומאה אינו שוה אלא בכהנים ואר"י דלא פריך אלא אאל תחזיר אבדה דלמה לי קרא להכי דלאו ועשה שוה בכל הוא ועוד קשה דלקמן בפ"ב (דף כ.) גבי אלמנה לכ"ג דחולצת ולא מתייבמת פריך בשלמא מן הנשואין לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה [יד] אלא מן האירוסין ליתי עשה ולידחי ל"ת מן הנשואין נמי אמאי ניחא ליה והא לאו ועשה שאין שוה בכל הוא וכן שם גבי פלוגתא [י]דר' אחא ור' אלעזר (לקמן כא.) בביאת כ"ג באלמנה קאמר מן הנשואין כ"ע לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה ל"ת ועשה [ט] ואר"י דלא דמי דלאו ועשה דגילוח הוה טפי אין שוה בכל שאין שוה בכל נשים אבל גבי אלמנה לכ"ג האשה עושה איסורא כמו כהן הבא עליה דקרי ביה לא יקחו לא תקח ולא מדחי ליה עשה דיבום אע"ג דאינו שוה אלא בכהנים וי"מ דמזקנו לא ילפינן בעלמא אפילו אין שוה בכל משום דעשה דמצורע עדיף משאר עשה דגדול השלום דע"י שיטהר מותר בתשמיש כדאמרינן בשילוח הקן (חולין ד' קמא.) דאי לאו שלח תשלח ה"א דמצורע דחי עשה דשילוח משום דעדיף דגדול השלום ובשמעתין ה"ל למימר דלא ילפינן מעשה דמצורע משום דגדול השלום אלא דבלאו הכי דחי שפיר ועוד דהכא דחי דאפילו עשה כי האי לא נגמר מהכא דלידחי [טו] ומיהו לא יתיישב טעם זה אלא למאן דאסר במ"ק (דף ז:) מצורע בימי חלוטו בתשמיש המטה אבל למאן דשרי לא: **ליגמר** מנזיר. דדחי וא"ת אדרבה נילף מכבוד אב ואם דלא דחי לאו ועשה דהיטמא ואל תחזיר אבידה וי"ל דמה לכבוד אב ואם שכן הכשר מצוה כדלקמן [טז] וא"ת אכתי אם באת ללמוד מכאן דדחי א"כ איצטריך לן שפיר והתעלמת בפרק אלו מציאות (ב"מ ל. ושם) לכהן והוא בבית הקברות דמתעלם [יז] ומאחר דהתם לא דחי אדרבה נילף בעלמא דלא דחי [יח] וי"ל דהתם לא צריך קרא להכי דפשיטא דלא דחי כדקאמר התם ותו מי דחינן איסורא מקמי ממונא: **שכן** ישנו בשאלה. וא"ת וניגמר במה הצד מכהן ונזיר דלידחי בעלמא עשה את לאו ועשה [יט] ובפרק ב' נזירים (נזיר דף נח: ושם) בתר דקאמר וכהן ונזיר לא גמרינן מהדדי [כ] קאמר ובעלמא לא ילפינן מינייהו משום דאיכא למיפרך כדאמרן פי' מה לנזיר שכן ישנו בשאלה וכהן אינו שוה בכל ותימה דאמאי לא נגמר מינייהו במה הצד וי"ל דעל מה הצד פרכינן כל דהו דאינו לא קולא ולא חומרא ואיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן [(ד)] שיש בהן איסור גילוח זה בראשו וזה בזקנו ואית דלא גרסי כדאמרן ומפרש דקאי איכא למפרך אהא דאמר בתר הכי אמר רב וכו' פי' [(ה)] ומפרש דאיכא למיפרך דאמר רב מיקל אדם כל גופו בתער ומסיק כעין תער [כא] וכיון דאיסור דידהו קל אתי עשה ודחי להו [כב] אבל קשיא נילף מכהן ונזיר ומילה דדחיא צרעת דהוי עשה ולא תעשה כדאמר בפרק ר' אליעזר אם לא הביא (שבת קלג:) ונראה דהוו כמו שני כתובים הבאים כאחד דממילה וחד מהני איכא למילף נמצא חד דלא איצטריך ועוד אי ילפינן מינייהו למה לי קרא דכלאים בציצית ללאו גרידא ותירוץ זה יש לדחות כמו שאפרש בסמוך [כג] ובפרק שני נזירים היה יכול לומר כן כדפרישית אלא דלא חש לדקדק ולהאריך [וע' היטיב תוס' נזיר נח: סד"ה הר"ף]:

גליון הש"ס

גמ' שכן ישנו בשאלה. עי' טורי אבן ר"ה דף כח ע"ב ד"ה עובר: תוס' ד"ה ואכתי איצטריך וכו' ואר"י דלא דמי. עי' מכות דף טו ע"א תד"ה אם כהן:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דאפילו וכו' הצמר על ידי מגו: (ב) ד"ה לרבנן וכו' ומאן נינהו רבנן דפליגי עליה וכו' לרב נחמן לטעמיה דמחייב: (ג) ד"ה ואכתי וכו' עיקר פירכא סמיך על (ל"ת) [ותו] מי דחינן: (ד) ד"ה שכן וכו' מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן איסור גילוח: (ה) בא"ד בתר הכי אמר רב וכו' פי' דאיכא כצ"ל ותיבת ומפרש נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה ואכתי וכו' והא לאו ועשה שאין שוה בכל. נ"ב גם הרא"ן הקשה כך יעו"ש דף קמא ע"א שכתב דשאני אלמנה לכה"ג דחמיר איסוריה דהיא מתחללת וזרעה מתחלל ולכן אע"ג דאינו שוה בכל כיון דחמיר איסוריה הוי כלאו השוה בכל אבל מן האירוסין ליכא אלא ל"ת דהא פסולה היא לידחי דהא עשה דוחה אפי' ל"ת השוה בכל אבל שאר לאוין שאין שוין בכל כגון דנזיר וכיוצא בו דלא חמיר איסוריה אתי עשה ודחי עשה ול"ת שאין שוה בכל עכ"ל יעו"ש היטב:

מוסף תוספות

א. והתלמוד שהיה לו פשוט התם (במנחות לט:) צמר בשל פשתים מיבעיא ליה פשתים בשל צמר משום דבצמר ליכא כלאים אלא ע"י לבן זה ולא משתרי נמי עד דאמרת תרי מיגו, ולבסוף מסיק דתרווייהו נמי פטרי. תוס' הרא"ש. ועי' מנחות מ. תוד"ה כיון. ב. דלא שרי ע"י מיגו אלא כשיש תכלת עמו דמקיימה מצות תכלת. תוס' הרא"ש. ג. דדרשי אפי' בכל התורה אע"ג דלא מוכח ולא מופנה, ה"נ מסמיכות דלא תלבש שעטנז לגדילים תעשה לך נפיק להו. רשב"א. ועי' תוס' הרא"ש. ד. וא"ת וכי ליכא מופנה הא איכא מוכח וי"ל דקושיין למאי דאמרינן אי משום דמופנה ויש מפרשים עוד דכי אמרינן לעיל אב"א משום דמופנה דוקא ומוכח לא מעלה ולא מוריד, ואינו מחוור. ריטב"א, ועי' רשב"א. ה. לטעמיה דלית ליה תנא דבי רבי ישמעאל ומחייב מדאורייתא כל מיני בגדים. תוס' הרא"ש. ו. לעבור עליה אלא במגלח את הפאות ומניח את השאר. מאירי. ז. [ו]מסברא ידעינן דאטו משום דהוסיף לגלח לא יתחייב על הפאות. נזיר נח. תוד"ה אמר. ח. דהאי תנא בפירוש מוקים התם זקנו לעשה ולא תעשה לכהן מצורע כדתניא בשמעתין ולא ילפינן מיניה בעלמא דאמרינן התם לאו שאינו שוה בכל הוא וכי היכא דמזקנו לא גמרינן דדחי ל"ת ועשה מהאי פירכא מראשו נמי לא ניגמר לאו גרידא. תוס' הרא"ש. ט. [ועוד] דנזיר שאני (התם) דשני לאוין הן לאו דהקפה ולאו דנזיר תער לא יעבור הלכך לא מסתברא ליה למימר כולי האי מקרא מלא לאוקמי אפי' בראשו דנזיר אבל השחתת הזקן הכל לאו אחד הוא בין דישראל לא תשחית פאת זקנך בין דכהנים ופאת זקנם לא יגלחו. נזיר נח: תוד"ה ולמאן. י. דאפי' לאו ועשה דחי כשאינו שוה בכל. נזיר נח. תוד"ה והאי. יא. דבכהן עשה ול"ת איכא, עשה דקדושים תהיו ול"ת דפאת זקנם לא יגלחו. רשב"א. יב. דנשים אינן מוזהרות. ת"י הפלס. ויש מפרשים דעשה דהשבה נמי לא עדיף מיניה דאיהו אינו שוה בכל דאינו נוהג בזקן ואינו לפי כבודו ולא בנשים משום דכל כבודה בת מלך פנימה, ולאו מילתא היא דבין בזקן ובין בנשים נוהג שכל דבר שבשלו דרכו ליטול בשל חברו חייב להחזיר. תוס' הרא"ש ב"מ ל. יג. דעשה דממונא לא אלים דהא אפשר למעקריה לגמרי ואפי' בעלמא דאילו מחל לו בעל האבדה שלא יחזיר או שהפקירה אין כאן עשה משא"כ בעשה דאיסורא דלא אפשר למיעקרה. ריטב"א ב"מ ל. יד. חדא דאלמנה היא ואיכא לאו דאלמנה לא יקח ועוד דבעולה היא ואיכא איסור עשה דלגביה דכתיב אשה בבתוליה יקח ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה. רש"י לקמן כ. טו. ובזה ניחא דמקשים גבי פעמים שאתה מתעלם וכו' למה לי קרא עשה ול"ת הוא וכו' ומקשין התוס' מאי קאמר לימא דאיצטריך קרא משום דלאו ועשה דטומאה אינו שוה בכל וכו' ומתרצי דהתם סמיך אקושיא דסמיך אחרי כן ותו מי דחינן איסורא מקמי ממונא, ועוד קשה מאי קאמר לימא דאיצטריך קרא משום דאינו שוה בכל ומתרצין דפריך ממילתא דא"ל אל תחזיר אבידה דשוה בכל הוא, ודוחק הוא, ולפי האי ניחא הכל דעד כאן לא מחלקים הכא בין שוה בכל ובין אינו שוה בכל אלא הכא גבי עשה דגילוח [illegible] ... תי' הפלס. טז. [illegible] ... יז. [נ]יליף מהתם לחומרא. תוס' הרא"ש. יח. [illegible] ... דלא נדרוש הכנף מין כנף צמר לצמר ופשתים לפשתים ועוד ס"ד דלא לידחי עשה דציצית לאו דכלאים שאין נוהג בנשים דמ"ד נשים פטורות מציצית.

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פי"ב מהל' עבודת כוכבים הל' א סמג לאוין כא טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף ג:

יז ב מיי' פ"ו מהל' יבום הלכה יא:

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלַּח אֶת כָּל שְׂעָרוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת זְקָנוֹ וְאֵת גַּבֹּת עֵינָיו וְאֶת כָּל שְׂעָרוֹ יְגַלֵּחַ וְכִבֶּס אֶת בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָהֵר: ויקרא יד ט
2. לֹא תַקִּפוּ פְּאַת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תַשְׁחִית אֵת פְּאַת זְקָנֶךָ: ויקרא יט כז
3. לֹא יִקְרְחוּ קָרְחָה בְּרֹאשָׁם וּפְאַת זְקָנָם לֹא יְגַלֵּחוּ וּבִבְשָׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרָטֶת: ויקרא כא ה
4. כָּל יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ עַד מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר יַזִּיר לַיְיָ קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ: במדבר ו ה

מוסף רש"י

זקנו מה תלמוד לומר. גבי מצורע והלא שער זקנו בכלל כל שערו הוא (נזיר נח.). **תלמוד לומר זקנו.** דקאתי עשה דמצורע וגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו, וקא דחי עשה ולא תעשה דכהן, ל"ת ופאת זקנם לא יגלחו, עשה קדושים יהיו לאלהיהם (שם). **אתיא מראשו.** דכתיב לגבי מצורע יגלח את כל שערו את ראשו (נזיר מא.). **ראשו מה ת"ל.** והלא כתיב שערו וראשו בכלל שערו הוא, אלא לפי שנאמר גבי נזיר תער לא יעבור על ראשו, יכול אפילו נזיר ומצורע כן, שלא יעבור תער על ראשו (שם) כשנטהר מצרעתו בתוך ימי נזירותו (שם נח.).

תוספות ישנים

לא צריך [א)] דועשו להם ציצית חזי מיניה כלאים וכי איצטריך צמר ופשתים לכדרבא איצטריך וכו' דלצמר ופשתים פוטרים וכו' וקא מקשי ליה היכי מצי למימר דסמוכין אתו לכדרבא דהא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא וקא משני כדוקיא דרבא והשתא קאמר כאידך גיסא דלא דקאמרינן מעיקרא דסמוכין לכדרבא אתו דהא לא מצינן למימר אלא לעולם סמוכין [ב)] דלא מצי למשרי כלאים מועשו להם ציצית משום דאנא דייקנא כדרבא דדריש הכנף מין כנף וכו' אבל כלאים לא חזו מש"ה אצטריכו סמוכין דלמר ופשתים דכלאים שרי בציצית וא"ת אי לאו סמוכין הכנף למין כנף לא צריך דפשיטא דכלאים בציצית אסור דמסברא אין עשה דוחה ל"ת וכיון שכן דוקיא דרבא לא צריך קרא וי"ל דה"ק סד"א כדוקיא דרבא דבעינן מין כנף כלומר צמר לצמר הוא דבעינן בתכלת אבל לפשתים בעינן נמי ציצית לבן של פשתים ולא יהא כצוע למראה אחר דמין כנף לגמרי בעינן קמ"ל סמוכין ולא דרשינן הכנף דודאי אליבא דתנא דבי ר' ישמעאל כיון דלא מחייב בציצית אלא בגד של צמר ופשתים ודאי אין לן למימר דלא דריש הכנף. והרא"ד גרים כהך גי' בתרא והגיה בספרו כך וזהו לשונו פי' לתנא דבי ר' ישמעאל האי צמר ופשתים לאו למישרא כלאים בציצית אתא דלא צריך אלא לאפוקי מדרבא דמרבה שאר מינים קמ"ל צמר ופשתים אין מידי אחרינא לא. ואקשינן והא תנא דבי ר' ישמעאל לית ליה דרבא כלומר רבא גופיה דמרבה שאר מינים מהכא מייתי להו משום דכתיב הכנף ולתנא דבי ר' ישמעאל כיון דאמר כל בגדים אינן אלא צמר ופשתים הכנף גופיה אינו אלא צמר ופשתים א"כ צמר ופשתים למעוטי שאר מינין לא צריך ע"כ. ומשמע נמי לדידיה דכי קאמר אלא סד"א כדוקיא דרבא מתפרש [ג)] כדפרשי ליה אנן לעיל הדר. וקי"ל כר' ישמעאל דמן התורה לא מחייב בציצית אלא של צמר ופשתים ושאר מינים אינם חייבין אלא מדרבנן והכלה משמע [ד)] מ"ש הרי"ף ז"ל שיכול אדם לעשות ציצית מפשתים דקאמר הכא כתב רחמנא צמר ופשתים דאפילו צמר לפשתים ופשתים לצמר. וא"ת מה קא בעי לרבנן מנא להו לימא דסמא רבנן יסברו דדרשינן סמוכין אף היכא דלא מוכח ולא מופנה. וי"ל דקא בעי הכא לר' יהודה דלא דרש סמוכין במשנה תורה אלא היכא דמוכח או מופנה אי ס"ל כרבנן מנא ליה וניחא שפיר: מה ללאו דהקפה שאינו שוה בכל הנסים

א) אולי צ"ל דלמר ופשתים לא צריך לכלאים דמועטו להם ציצית ילפינן מיניה דכלאים בציצית שרי וכי איצטריך וכו'. ב) צ"ל דלעולם סמוכין לכלאים אתא. ג) נראה דצ"ל כדפרשינן ליה אנן לעיל דהדר ביה מהא דאמר מעיקרא. ד) אולי צ"ל ומהכא משמע ראיה למש"כ הרי"ף ז"ל שיכול אדם לעשות ציצית מפשתים דהא דקאמר הכא כו'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות